

Οργάνωση, Σχεδιασμός και Υλοποίηση από Εκπαιδευτικούς Δικτύου Δια-σχολικής Συνεργασίας για την Πραγματοποίηση Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με Θέμα «Θάλασσα».

*1.Τζιατζιά Αγγελική 2.Κοσκολού Αλεξάνδρα 3. Μιχαλοπούλου
Σταυρούλα 4.Κοκορόσκος Ανδρέας 5.Κατσούλη Ευθυμία*

1. Δασκάλα, 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ηρακλείου

lin-tzia@otenet.gr

2. Νηπιαγωγός, 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων

didantaloy@gmail.com

3. Νηπιαγωγός, 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων

stamichalo@yahoo.gr

4. Δάσκαλος, 1ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ηρακλείου

ks1@otenet.gr

5. Δασκάλα, 17ο Δημοτικό Σχολείο Αμαρουσίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση αποτελεί κατάθεση της εμπειρίας των εκπαιδευτικών που συνεργάστηκαν κατά την υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με κεντρικό θέμα τη Θάλασσα, προκειμένου να διευκολύνουν και να εμπλουτίσουν του έργο τους. Με την πεποίθηση ότι η εκπαίδευση στην συνεργασία, μέσω της ανταλλαγής γνώσεων, ιδεών και απόψεων αποτελεί ζητούμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας γενικότερα και ειδικότερα της εκπαίδευσης που εμφορείται από τις αρχές της Αειφορίας, καταβλήθηκε προσπάθεια να οριστούν κανόνες συνεργασίας, να διαμορφωθούν στρατηγικές επικοινωνίας, να υιοθετηθούν κοινοί στόχοι και να δημιουργηθεί ένα δίκτυο δια-σχολικής συνεργασίας. Η ολοκλήρωση του εγχειρήματος οδήγησε στο συμπέρασμα ότι, μια συνεργασία που διέπεται από κοινά αποδεκτούς κανόνες και αρχές μπορεί να αποτελέσει μια καλή πρακτική στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Αειφορία, δίκτυο, επικοινωνία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, προγράμματα, συνεργασία*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη χώρα μας, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης συμπληρώνει τη δεύτερη δεκαετία εφαρμογής της. Σήμερα, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση οριοθετείται μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη και ευθυγραμμίζεται με τις αρχές και τους στόχους που έθεσε το 1992 η Διεθνής Κοινότητα στη διάσκεψη του Ρίο οι οποίοι συνοψίζονται στο κεφάλαιο 36 της Διακήρυξης, γνωστό ως Agenda 21 (Οδηγός Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης). Μεταξύ των επιδιώξεων της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης που αναφέρονται στη Διακήρυξη είναι και «η απόκτηση αξιών και στάσεων, ικανοτήτων και συμπεριφορών που να είναι συμβατές με την αειφορική ανάπτυξη» (UNESCO, 1992)

όπως μεταξύ άλλων είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν στη συνεργασία, στην ικανότητα επικοινωνίας και στο «άνοιγμα» του σχολείου στην κοινωνία (ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, 2003).

Την ίδια στιγμή, το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας για την ανάπτυξη και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών είτε της ίδιας είτε διαφορετικών σχολικών μονάδων, εκδηλώνεται με την εφαρμογή προγραμμάτων , όπως το Πρόγραμμα Ενδοσχολικής Επιμόρφωσης SYNERGY υπό την αιγίδα του ΕΑΑΠ και το πρόγραμμα «Εφαρμογή καινοτόμων παρεμβάσεων στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο» υπό την αιγίδα του ΕΥΕ, δράση η οποία στοχεύει στην επικοινωνία και στην από κοινού δράση νηπιαγωγών και δασκάλων προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή μετάβαση των νηπίων από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών, διαμορφώνονται αρχές που διέπουν τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών σε επίπεδο συμπεριφοράς, οργάνωσης, επικοινωνίας και στόχων και προσεγγίζονται ζητήματα μεθοδολογίας (Μπατσούτα, Μ.,2006). Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια να γίνουν αντιληπτές και να ξεπεραστούν μέσω διάφορων στρατηγικών οι δυσκολίες που διέπουν προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών διαφορετικών σχολικών μονάδων και ειδικότερα μεταξύ νηπιαγωγών και δασκάλων (Βρυνιώτη, Κ.,χχ.)

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η σύγχρονη Παιδαγωγική δημιουργεί το πλαίσιο νέων διδακτικών μεθόδων και στρατηγικών που στοχεύουν στην επικοινωνία και στη συνεργασία ατόμων και ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, στα σημερινά Αναλυτικά Προγράμματα του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού συμπεριλαμβάνονται οι Ομαδοσυνεργατικές μορφές διδασκαλίας επειδή είναι κατάλληλες να αξιοποιούν τη δυναμική της ομάδας «...είτε ως πλαίσιο συλλογικής επεξεργασίας των δεδομένων είτε ως πλαίσιο στήριξης στην πορεία προς την ατομική μάθηση». Επιπροσθέτως, τα Ομαδοσυνεργατικά μοντέλα διδασκαλίας ενδείκνυνται για την εκπόνηση σχεδίων εργασίας (projects), τα οποία προσφέρονται για την οργάνωση δραστηριοτήτων διαθεματικού χαρακτήρα, όπως είναι τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΑΠΣ – ΔΕΠΠΣ Δημοτικού, 2003.).

Στο πλαίσιο αυτό, με την υποστήριξη των Θεματικών Δικτύων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που συντονίζονται και υποστηρίζονται από τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), και συγκεκριμένα με την υποστήριξη του ΚΠΕ Αργυρούπολης, εκπαιδευτικοί του 1ου Νηπιαγωγείου Μελισσίων, του 1ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ηρακλείου και του 17ου Δημοτικού Σχολείου Αμαρουσίου, σχεδίασαν και υλοποίησαν από κοινού Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα Θάλασσα, κατά το σχολικό έτος 2009-2010.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ως συνεργασία ορίστηκε η επαγγελματική σχέση η οποία διέπεται από ισοτιμία, αποδοχή και διαπραγμάτευση. Σκοπός της είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση μιας κοινής δράσης. Κυριότερες προϋποθέσεις για την επίτευξη των κοινών στόχων θεωρήθηκαν α) η επίτευξη συμφωνίας για το στόχο, τα μέσα και τις διαδικασίες β) η επίδειξη συνέπειας στην ανάληψη ευθυνών γ) ο συντονισμός των δράσεων των εκπαιδευτικών της ομάδας και δ) ο σεβασμός των απόψεων κάθε μέλους της ομάδας. Επιπλέον, όσο αφορά στην οργάνωση, θεωρήθηκε σκόπιμο να πραγματοποιούνται τροφοδοτικές και διαμορφωτικές συναντήσεις σε τακτά χρονικά

διαστήματα και να γίνεται έγκαιρος σχεδιασμός των κοινών δραστηριοτήτων και δράσεων (Μπατσούτα, 2006:19).

Σκοπός του προγράμματος ήταν η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε ζητήματα που αφορούν στο περιβάλλον, η καλλιέργεια της ικανότητας κατανόησης των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους στο πλαίσιο για της εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Οι επιμέρους στόχοι καθορίστηκαν από τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες των μαθητικών ομάδων.

Ως προς τη μέθοδο για τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών το εγχείρημα αντιμετωπίστηκε ως project και περιέλαβε τα ακόλουθα στάδια: α) Επιλογή θέματος β) καθορισμό στόχων, γ) σχεδιασμό της εργασίας και καθορισμό υποθεμάτων, δ) ανάθεση και υλοποίηση των εργασιών στις ομάδες, ε) συζήτηση των αποτελεσμάτων, στ) σύνθεση και ζ) αξιολόγηση. Επιπροσθέτως, κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων από τις μαθητικές ομάδες κάθε εκπαιδευτικός προσέγγισε τους στόχους με τη μέθοδο/ους που θεώρησε καταλληλότερη/ες για την ομάδα του. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκαν τα Σχέδια Εργασίας, η Μελέτη Πεδίου, η Μελέτη Περίπτωσης, η Θεματική Προσέγγιση και η Δραματοποίηση (Οδηγός Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης).

Ως προς τα μέσα, αποφασίστηκε η χρήση και ανταλλαγή ποικίλου εκπαιδευτικού υλικού, η πραγματοποίηση κοινών δραστηριοτήτων εντός και εκτός του σχολείου, η συμμετοχή σε δράσεις και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (Ματσαγγούρας, 2003).

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Επιλογή θέματος

Τα κριτήρια για την επιλογή του θέματος ήταν να: α) εξάπτει τη φαντασία, β) προκαλεί τη σκέψη, γ) βοηθά τους μαθητές να ανακαλύψουν τι ξέρουν, δ) οδηγεί σε ερευνητικές διαδικασίες, ε) προσφέρεται για διεπιστημονικές προσεγγίσεις, στ) οδηγεί σε εφαρμογές της γνώσης, ζ) εισάγει τους μαθητές στη λογική των επιστημών και η) ενθαρρύνουν τη συλλογική διερεύνηση (Ματσαγγούρας, 2003, σελ. 236).

Στο πλαίσιο του θεματικού δικτύου «Θάλασσα» του Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης, στο οποίο τα τρία σχολεία συμμετείχαν, θεωρήθηκε πως το θέμα πληροί τις πιο πάνω προϋποθέσεις επειδή αποτελεί πεδίο διαθεματικής διασύνδεσης καθώς δίνει τη δυνατότητα της σύνδεσης με πολλά από τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος.

Επιπλέον, εκτιμήθηκε ότι προσφέρεται για δια-σχολική συνεργασία μεταξύ μαθητών/τριών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, επειδή, λόγω της ευρύτητάς του, αποτελεί πεδίο για πολλαπλές θεματικές και διδακτικές προσεγγίσεις. Τέλος, ως κριτήριο επιλογής συνεκτιμήθηκε και η διαπίστωση ότι, το συγκεκριμένο θέμα ήταν συναφές με τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευτικών.

Καθορισμός στόχων

Από παιδαγωγικής άποψης, στο πλαίσιο της καλλιέργειας αξιών και αρχών που διέπουν την εκπαίδευση για την Αειφορία, εκτιμήθηκε ότι το κοινωνικό άνοιγμα των μαθητών και η διαπίστωση από μέρους τους ότι το ίδιο θέμα απασχολεί και άλλα μέλη της μαθητικής κοινότητας, θα ενίσχυε το ενδιαφέρον τους και θα εμπλούτιζε

τα συναισθηματικά τους βιώματα. Επιπλέον, κρίθηκε ότι η επαφή μαθητών/τριών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων θα δώσει πλούσια γνωστικά ερεθίσματα στους μικρότερους μαθητές και μεταγνωστικές εμπειρίες στους μεγαλύτερους (Δημοπούλου κ.ά., 2001).

Όσον αφορά στους επαγγελματικούς μας στόχους, κύριος σκοπός της συνεργασίας ήταν η ανταλλαγή ιδεών, γνώσεων και εκπαιδευτικού υλικού μεταξύ των εκπαιδευτικών. Άλλος στόχος ήταν η συναισθηματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών κατά την ανάπτυξη του προγράμματος για την αντιμετώπιση προβλημάτων που πιθανώς θα προέκυπταν. Επιπλέον, εκτιμήθηκε ότι η συνεργασία θα έδινε λύσεις σε οικονομικά και άλλα πρακτικά ζητήματα που προκύπτουν συνήθως κατά την υλοποίηση προγραμμάτων όπως κόστος μεταφορών, εξασφάλιση ηλεκτρονικού υλικού κ.λπ.

Σχεδιασμός εργασίας και καθορισμός υποθεμάτων

Ο κάθε εκπαιδευτικός διαμόρφωσε το περιεχόμενο των θεματικών ενοτήτων με βάση τους γενικούς σκοπούς που θα μπορούσε να προωθήσει, συνυπολογίζοντας τη δημογραφία της τάξης, το διαθέσιμο χρόνο και την υπάρχουσα υποδομή. (Ματσαγγούρας, 2003, σελ. 254). Ακολούθησε η πρώτη διαμορφωτική συνάντηση για τον καθορισμό των επιμέρους θεμάτων.

Πιο συγκεκριμένα:

Το 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων έδωσε στο πρόγραμμά του τον τίτλο «Μουστάκια, καβούκι, πτερύγια και ουρά». Κάτω από τον τίτλο αυτό συμπεριλήφθηκαν οι επιμέρους θεματικές: α) τα απειλούμενα είδη της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στη Μεσόγειο (*Monachus monachus*, *Caretta caretta* ρινοδέλφινο) και αίτια της εξαφάνισής τους, β) ανθρώπινες δραστηριότητες που επιβαρύνουν ή και καταστρέφουν τα θαλασσινά οικοσυστήματα - απορρίμματα, ρύπανση, αλιεία, τουρισμός- γ) συνέπειες των ανθρώπινων παρεμβάσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον, δ) μέτρα προστασίας της θαλάσσιας πανίδας, ε) ανακύκλωση.

Η Β΄ και Γ΄ τάξη του 17ου Δημοτικού Σχολείου Αμαρουσίου έδωσαν στο πρόγραμμά τους τον τίτλο «Με μάσκα και αναπνευστήρα». Τα επιμέρους θέματα και ζητήματα στα οποία δόθηκε έμφαση ήταν : α) ο κύκλος του νερού, β) το νερό πηγής ζωής, γ) το νερό ως βιότοπος με έμφαση στο παράκτιο περιβάλλον, γ) βιοποικιλότητα και τροφικές αλυσίδες στο θαλάσσιο περιβάλλον, δ) αιτίες και συνέπειες της ρύπανσης και μόλυνσης του νερού ε) διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων με αναφορές στην ανακύκλωση και το βιολογικό καθαρισμό και στ) η σημασία του νερού στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη του τόπου μας.

Τέλος, η Δ΄ τάξη του 1ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ηρακλείου υλοποίησε πρόγραμμα με τίτλο «Γιαλό να πας-Γιαλό να 'ρθεις» που έδωσε έμφαση στις ανθρώπινες δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα όπως αλιεία, ναυτιλία, τουρισμός και μεγάλα έργα αλλά και στις αξίες που διέπουν την αειφορική διαχείριση της θάλασσας ως υδάτινου πόρου. Τα επιμέρους θέματα ήταν: α) η σημασία του νερού στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη, β) το νερό ως βιότοπος γ) ιστορία παράκτιων αστικών τμημάτων και κατασκευών και σχέσεις ανάμεσα στη δόμηση, ρύπανση, οικονομία και ποιότητα ζωής δ) σχεδιασμός μεγάλων έργων σε σχέση με το θαλάσσιο περιβάλλον, ε) η διαχείριση των στερεών αποβλήτων,

υδατικών λυμάτων και χημικών τοξικών -βιολογικός καθαρισμός, ανακύκλωση- και στ) τουρισμός και αειφορία.

Από τα παραπάνω καταδεικνύεται ότι επιχειρήθηκε η ολιστική προσέγγιση του θέματος και ότι οι επιμέρους θεματικές ενότητες, ως αλληλοσυμπληρούμενες, εκτιμήθηκε ότι θα εμπλουτίζονταν από τα ευρήματα, τα συμπεράσματα και τις προσεγγίσεις των διαφορετικών ομάδων.

Ανάθεση και υλοποίηση των εργασιών στις ομάδες

Στην παρούσα υποενότητα ως ομάδα εννοείται η κάθε τάξη των συνεργαζόμενων σχολείων. Κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων κάθε εκπαιδευτικός εφαρμόζοντας την καταλληλότερη διδακτική στρατηγική προσέγγισε το θέμα με ποικίλες δραστηριότητες.

Ενδεικτικά, στο νηπιαγωγείο η ανάπτυξη του θέματος πραγματοποιήθηκε μέσα από ακρόαση ιστοριών, αναζήτηση πληροφοριών από διάφορες πηγές όπως άρθρα σε εφημερίδες, βιβλία, και διαδίκτυο, συνεργασία με φορείς και Μ.Κ.Ο., όπως ΜΟΜ, HELMEPA, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, και MEDASSET, που περιλάμβανε αποστολή εκπαιδευτικού υλικού αλλά και επισκέψεις ειδικών, δραματοποιήσεις και θεατρικό παιχνίδι, επίσκεψη στο πεδίο, ομαδικά παιχνίδια και ενδοσχολικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή και των γονέων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτική επίσκεψη στο ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. και στο Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης. Άλλες δραστηριότητες ήταν η συγγραφή παραμυθιών με σχετικό περιεχόμενο, εκθέσεις ζωγραφικής και παραγωγή αφίσας.

Στο πρόγραμμα «Με μάσκα και αναπνευστήρα» πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες όπως, αναζήτηση πληροφοριών από πηγές όπως το internet, η σχολική βιβλιοθήκη και το υλικό από συνεργαζόμενα Κ.Π.Ε., επέκταση των αναφορών σχετικά με τη θάλασσα που υπήρχαν στα σχολικά εγχειρίδια της τάξης και ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων σχετικών με το θέμα. Επιπλέον, στο πρόγραμμα εντάχθηκαν μετρήσεις, προσομοιώσεις και πειράματα, καλλιτεχνικές δραστηριότητες για την αποτύπωση των εντυπώσεων και δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου. Προκειμένου να πραγματοποιήσουν οι μαθητές/τριες δραστηριότητες πεδίου οργανώθηκαν επισκέψεις στο Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης, στο Μουσείο Πειραμάτων στη Ραφήνα, και ενεργή παρακολούθηση της θεατρικής παράστασης «Αργοναύτες». Επιπλέον, υπήρξε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης.

Οι μαθητές της Τετάρτης Δημοτικού εργάστηκαν σε ομάδες και υλοποίησαν ποικίλες δραστηριότητες, όπως πειράματα, μετρήσεις, καταγραφή και επεξεργασία των αποτελεσμάτων των ερευνών τους, μελέτη τοπίου, μελέτη περίπτωσης, δημιουργία ταμπλό και εφημερίδας, εικαστικές δραστηριότητες και παιχνίδια αντιπαράθεσης. Επιπλέον, το τμήμα επισκέφτηκε το Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης, το Κέντρο Περιθάλψης της θαλάσσιας χελώνας, και το Κ.Π.Ε. Ακράτας. Τέλος, παρακολούθησαν ενεργά την παράσταση «Από πού παν στο Σκουπιδοπρασινιστάν». Οι πιο πάνω δραστηριότητες εμπλουτίστηκαν από τη συνεργασία με τον ΑΡΧΕΛΩΝΑ, και με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Οι εκπαιδευτικοί που οργάνωσαν το δίκτυο πραγματοποιούσαν συναντήσεις διαμορφωτικού και ανατροφοδοτικού χαρακτήρα, σε τακτά χρονικά διαστήματα,

προκειμένου να μιλήσουν για την πορεία του προγράμματος στην τάξη τους, να ανταλλάξουν υλικό, να μοιραστούνε προβληματισμούς που προέκυπταν κατά την πορεία υλοποίησης των δραστηριοτήτων και να οργανώσουν την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που προέκυψαν και αφορούσαν στη συνεργασία ήταν: α) Το χρονικό πλαίσιο. Το ζήτημα ανέκυψε από τις διαφορετικές ηλικίες των ομάδων και την προηγούμενη εμπειρία τους από προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Αποφασίστηκε οι ομάδες του Δημοτικού να αξιοποιήσουν τα αναδυόμενα θέματα που θα προέκυπταν από τα σχολικά εγχειρίδια και η ομάδα του νηπιαγωγείου να εμπλακεί με το ζήτημα αξιοποιώντας φωτογραφικό υλικό από τις πρόσφατες καλοκαιρινές διακοπές των νηπίων. Για τη χρονική έκταση του προγράμματος έγινε δεκτή η πρόταση να διαρκέσει όλη τη σχολική χρονιά, εφόσον θα διατηρείται ενεργό το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών. Η έναρξη όλων των προγραμμάτων είχε πραγματοποιηθεί μέχρι το Νοέμβριο. Η επικοινωνία των ομάδων συντέλεσε στη διατήρηση του ενδιαφέροντος.

β) Οι συναντήσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών. Αποφασίστηκε να γίνεται σε χρόνο εκτός ωραρίου. Επιπλέον, οι συναντήσεις που διοργάνωναν τα Κ.Π.Ε. αξιοποιήθηκαν για το σκοπό αυτό.

γ) Η διοργάνωση των συναντήσεων μεταξύ των ομάδων. Τα σημαντικότερα ζητήματα ήταν ο χρονικός συντονισμός, το πλαίσιο λειτουργίας του κάθε σχολείου και οι μετακινήσεις των μαθητών/τριών. Οι στρατηγικές που ακολουθήθηκαν ήταν ο ορθολογικός σχεδιασμός των συναντήσεων, ο καλός προγραμματισμός, η έγκαιρη επικοινωνία με τους προϊσταμένους και η αξιοποίηση των σχολικών εκδρομών για την από κοινού διοργάνωση των εκπαιδευτικών εξόδων των μαθητών/τριών.

δ) Οικονομικά ζητήματα. Η προμήθεια ηλεκτρονικού υλικού και γραφικής ύλης, τα έξοδα εκτυπώσεων, το υλικό για τις παρουσιάσεις, τα έξοδα μετακινήσεων, είναι μερικά από τα θέματα που απασχόλησαν την ομάδα. Ως λύση, επιλέχθηκε η ενημέρωση και εμπλοκή των γονιών στο πρόγραμμα ώστε να διευκολύνουν με όποιον τρόπο κρίνουν σκόπιμο την υλοποίηση της συνεργασίας. Οι γονείς συνέβαλλαν με δωρεάν εκτυπώσεις, δανεισμό μέσων όπως η βιντεοκάμερα και εξασφάλιση στολών για τις παρουσιάσεις. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση των τοπικών φορέων για τη διευκόλυνση με κάποιο δημοτικό μεταφορικό μέσο και την παραχώρηση χώρου εκδηλώσεων. Μια άλλη στρατηγική που υιοθετήθηκε ήταν οι ανταλλαγές και ο δανεισμός μεταξύ των εκπαιδευτικών της ομάδας.

ε) Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων. Ένας εκπαιδευτικός ανέλαβε το ρόλο του συντονιστή, όμως, όλα τα μέλη της ομάδας μοιράστηκαν συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως τη συλλογή υλικού, τη διοργάνωση των δράσεων, την επικοινωνία με φορείς, ανακοινώσεις και εργασία στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

στ) Η ενημέρωση και η συνεργασία με τους διευθυντές και τους άλλους συναδέλφους. Οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων ενημερώθηκαν για το πρόγραμμα. Μεταξύ αυτών, δύο συνάδελφοι ειδικοτήτων πρόσφεραν τη συνεργασία τους και μία εκπαιδευτικός ενέταξε το τμήμα της στο πρόγραμμα.

Στο πλαίσιο της επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες όπως:

α) Ταχυδρομικές επιστολές από μαθητές του σχολείου στους μαθητές των άλλων σχολείων. Στις επιστολές αυτές οι μαθητές περιέγραφαν το περιεχόμενο του προγράμματός τους, εξέφραζαν τα συναισθήματά τους και προσκαλούσαν τις άλλες ομάδες σε κοινές δράσεις.

β) Επικοινωνία μέσω διαδικτύου για ανταλλαγή υλικού που έκριναν ενδιαφέρον για τους άλλους μαθητές καθώς επίσης φωτογραφιών και βίντεο από τις δραστηριότητές τους,

γ) Κοινές δράσεις όπως ο καθαρισμός ακτής και παραγωγή αφίσας. Από κοινού οργανώθηκε και η τελική αξιολόγηση του προγράμματος σε μορφή καλοκαιρινής γιορτής.

Η όλη διαδικασία κινητοποίησε το ενδιαφέρον και την περιέργεια των μαθητών/τριών, εμπλούτισε τις γνώσεις τους μέσα από τις πληροφορίες που λάμβαναν από την εργασία των άλλων ομάδων και δημιούργησε κλίμα άμιλλας ανάμεσα στα τμήματα.

Σύνθεση και αξιολόγηση

Η σύνθεση των εργασιών κάθε τάξης και η αξιολόγηση του κάθε προγράμματος έγινε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση, εργάστηκαν τα τμήματα προκειμένου να αξιολογήσουν το έργο τους ενώ, στη δεύτερη φάση το τελικό προϊόν κάθε τμήματος συντέθηκε για την πραγματοποίηση καλοκαιρινής γιορτής. Το τελικό προϊόν της εν λόγω συνεργασίας ήταν παρουσίαση, η οποία περιλάμβανε έκθεση εργασιών των μαθητών/τριών, ανάρτηση αφίσας και θεατρική παράσταση με τίτλο «Θαυμαστός γαλάζιος κόσμος» στην οποία συμμετείχαν το σύνολο των μαθητών/τριών και των τεσσάρων τμημάτων. Η παρουσίαση έλαβε χώρα στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δ. Μελισσίων και κλήθηκαν να την παρακολουθήσουν γονείς, εκπρόσωποι των Δήμων και των φορέων που υποστήριζαν το πρόγραμμα και οι υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας.

Όσον αφορά στην αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, έγινε συνάντηση και συζήτηση για το βαθμό επίτευξης των στόχων. Στη συνάντηση αυτή δόθηκε έμφαση στο βαθμό ικανοποίησης των συμμετεχόντων, στη διευκόλυνση επίλυσης πρακτικών ζητημάτων και στην προστιθέμενη παιδαγωγική αξία του εγχειρήματος.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Τόσο τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μέσω των θεματικών τους δικτύων, όσο και οι Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Β' Αθήνας, στην οποία υπάγονται τα σχολεία μας, μέσα από την προσπάθειά τους να φέρνουν σε επικοινωνία και να διαμορφώνουν κλίμα συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών της περιφέρειας, έδωσαν τα κατάλληλα ερεθίσματα για να γεννηθεί η ιδέα μιας δια-σχολικής συνεργασίας.

Προκειμένου η συνεργασία αυτή να λάβει «σάρκα και οστά» χρειάστηκε οι εκπαιδευτικοί να κατανοήσουν τη σημασία της επικοινωνίας και της συνέπειας ως

προς τους στόχους, να καλλιεργήσουν κλίμα αμοιβαιότητας και ειλικρίνειας και να αναγνωρίσουν τα οφέλη που θα προέκυπταν από αυτή. Στη συνέχεια, προέκυψε παιδαγωγική συμφωνία και διαμορφώθηκε το μεθοδολογικό πλαίσιο. Μετά την ολοκλήρωση του έργου εκτιμήθηκαν τα οφέλη. Αυτά, για τους εκπαιδευτικούς συνοψίζονται σε πεποίθηση πληρέστερης κάλυψης του θέματος και διευκόλυνση του παιδαγωγικού έργου, εμπλουτισμός των εμπειριών τους, αισθήματα ικανοποίησης και καταξίωσης του έργου τους. Όσον αφορά στους μαθητές/τριες, εξέφρασαν αισθήματα χαράς και υπερηφάνειας. Το συναισθηματικό κλίμα στις τάξεις, ιδιαίτερα κατά την προετοιμασία κάποιας επικοινωνίας με τους μαθητές/τριες των άλλων σχολείων, απέπνεε υπευθυνότητα και διάθεση αλληλοβοήθειας, προσμονή, δημιουργικότητα και άμιλλα. Αύξηση του ενδιαφέροντος διαπιστώθηκε και κατά τις κοινές δράσεις. Επιπλέον, όποτε χρειάστηκε, βρήκαν τρόπους να διευθετήσουν διαφωνίες και παρανοήσεις, και να ξεπεράσουν δυσκολίες που προέκυπταν από την ηλικιακή διαφορά. Τέλος, πέτυχαν να μεταδώσουν πληροφορίες και να προβούν σε αυτό-αξιολόγηση και ενεργή αξιολόγηση των εμπειριών τους.

Ως συμπέρασμα, η εμπειρία μας καταδεικνύει ότι, η διαμόρφωση ομάδων συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών αν και απαιτεί τη διάθεση επιπλέον χρόνου από τους ίδιους, όταν είναι επιτυχής, οδηγεί σε εμπλουτισμό των εμπειριών τους και αναβάθμιση του παιδαγωγικού τους ρόλου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΠΣ – ΔΕΠΠΣ Δημοτικού (2003) Υ.Π.Ε.Π.Θ.- ΠΙ
- Βρυνιώτη, Κ., (χ.χ.), Μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο και συνεργασία μεταξύ των δυο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων: δεδομένα, διαπιστώσεις και προοπτικές. Ανασύρθηκε στις 20/9/10 από <http://nip-oloimero.sch.gr/>
- Δημοπούλου, Μ., Ζόμπολας, Τ., Μπαμπίλα, Ε., Χατζημιχαήλ, Μ., (2001), Περιβαλλοντική Αγωγή για μικρά παιδιά. Αθήνα, εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.
- Ματσαγγούρας, Η., (2003), Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη
- Μπατσούτα, Μ., (2006), Οδηγός συνεργασίας. Β΄ Δ/ση Π/θμιας Εκπαίδευσης.
- UNESCO (1992). Unites Nations Conference on Environmental and Development : Agenda 21
- Φέρμελη, Γ., Ρουσσομουστακάκη - Θεοδωράκη, Μ., Χατζηκώστα, Κ., Γκάιτλιχ, Μ., (2009). Οδηγός Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. ΥΠΕΠΘ - ΠΙ